

نسخه‌های خطی

(۲)

کتابخانه مدرسه رضویه قم

- ۳۹- شرح عرشیه . شیخ احمد احسائی ؛ نسخه خوبست ولی چند ورقی از ابتدای جلد اول افتاده .
- ۴۰- شرح قطر الندی ؛ ابن هشام ، نسخه از قرن ۱۳ .
- ۴۳-۴۲ - شرح کافیه ؛ جامی ؛ مورخ ۱۱۹۴ . نیز مورخ ۱۲۰۵ .
نیز مورخ ۱۲۲۰ .
- ۴۴- شرح مختصر ابن حاجب ؛ ظاهراً از علامه حلی ؛ باحواشی علی اکبر تبریزی عفی عنه ؛ مقابله شده و بلاغ دارد .
- ۴۵- شرح مطول ؛ خطائی ، حاشیه بر مطول تفتازانی ؛ مورخ ۱۲۰۵ .
- ۴۶- شوارق ؛ ملا عبدالرزاق لاهیجی ؛ باحواشی «حس ولدالشارح» (مؤلف شمع الیقین) و «الاستاذ محمد بن اسماعیل ره» که استاذ کاتب بوده ، نوشته ابوالقاسم بن احمد حسینی کرازی در مدرسه جلالیه اصفهان در ۱۲۴۳ .
- ۴۷ - کتاب الصلح ؛ شیخ‌های تهرانی ، بخط میرزا جواد بن ملا ابوالقاسم نائینی مورخ ۱۳۰۱ در نجف .
- ۴۸- صحیفه سجاده ؛ نسخه ای قدیمی و خوش خط ، سال تاریخ کتبات در صحافی محوشده و از بین رفته ولی نسخه تکی کهن است .
- ۴۹- عین الیقین ؛ علامه مجلسی ، مورخ ۱۲۷۳ .
- ۵۰- قاموس اللغة ؛ فیروز آبادی ، از آغاز تا حرف «ط» ، نسخه ای خوب و قدیمی است . صفحات اول و دوم مذهب شده . نسخه در ۱۲۵۰ وقف گردیده .

منظم باین کتاب، رساله‌ایست در شرح خطبه قاهوس از عیسی بن عبدالرحیم؛
بخط متن.

۵۱- قوانین الاصول : محقق قمی : مورخ ۱۲۱۴ بخط میرزا علی‌رضا
بن محمدالحسینی .

۵۲- کشف المراد : شرح تجرید از علامه حلی؛ مورخ ۱۰۸۹.

۵۳- کفایة الاحکام : فقه فارسی؛ فن اول در عبادات : مورخ ۱۲۵۴
باتزئیناتی در جلد.

۵۴- لطیفه غیبیه : محمد بن محمد دارابی؛ در ۱۲۸۸ وقف شده.

۵۵- مجموعه : بخط ملا مهر علی‌کاتب طارمی یزدی در ۱۰۵۵
(اوراق شده).

۱- اعتقادات صدوق.

۲- شرح باب حاد عشر از فاضل مقداد .

۵۶- مجموعه: بخط عبدالمحمد بن محمد علی جابلقی در ۱۲۳۸:

۱- شرح وافیه از سید محسن کاظمی اعرجی.

۲- المحصول فی علم الاصول از همو.

۳- رساله در حجیت شهرت از علی بن محمد علی (صاحب ریاض).

۵۷- مجموعه : بخط حسینعلی بن عبدالعلی قزوینی در ۱۲۳۷، چهار

رساله بشرح زیر:

۱- رساله اصول الدین.

۲- رساله مختصری «در موازین و مقادیر شرعیه» از کاشف الدین محمد

یزدی (۱)؛ عربی است .

۳- رساله در موازین بفارسی.

۴- غنیمة الحجاز فی شرح الالغاز، در شرح حدیثی مشکل؛ از محمد بن

حسن مشهدی.

۵۸- مجموعه : بخطوط مختلف در تواریخ متفرق؛ دارای سه رساله:

۱- ظاهراً همانست که در آینه دانشوران ابن عم گرامی حضرت آقای

ریحان (صفحه ۲۲۲) عنوان وفی الجملة شرح حالی دارد.

۱- سلوك الرجال از آخوند ملا محمد محسن بن عین علی ورنو سفاد رانی از مجال اصفهان؛ تاریخ ۱۳۲۵ در مدرسه جده بزرگ اصفهان دارد. (در آداب زن خواستن و سلوك بانسوان بفارسی).

۲- رساله حدود و سیاسات بفارسی از علامه مجلسی که در ۱۱۰۲ نوشته (ذریعه ۶: ۲۹۷).

۳- جواهر المسائل از محمد مهدی بن محمد علی محلاتی که خلاصه کتاب صلواتیه (تخفة الابرار) استادش حجت الاسلام رشتی (آقا سید محمد باقر) بفارسی است. (۱) در ۵ محرم ۱۲۵۹ در قریه زانیان از آن فراغت یافته.

۵۹- مجموعه: چهارساله؛ شرح زیر:

۱- شرح کبری فی المنطق بفارسی. مورخ ۲۹ و شنبه ۲۹ شعبان - ۱۴ بهمن ماه قدیم سنه ۱۰۹۴. نسخه اصل است و ظاهراً عین همان نسخه است که در ذریعه (۱۴: ۳۱) معرفی شده.

۲- رساله‌ای متضمن احادیث متفرقه و نوعاً در اخلاق، جنگ مانند؛ بفارسی و عربی. مورخ ۱۲۲۳.

۳- رساله در میراث از شیخ بهائی (فرائض بهائیه)

۴- رساله ایست تحت عنوان «فائده جلیله و موعظه بلیغه و هی اربعون سورة منتخبة من التوراة» و نوعاً کلمات اخلاقی؛ عبری.

۶۰- مجموعه: بیک خط مورخ ۱۲۵۸:

۱- شرح قصیده بانست سعادت (۲). کاتب شرح را تائیت «مارتخت عذبات»

البان ریخ صبا - و اطرب... نوشته و بعد چنین قلمی کرده است «راستش تنگ آمدم اینجا تمام میکنم تمت فی ۱۶ شعبان ۱۲۵۸» و زیرش هم نوشته: «راستش این مرد که شارح پر طول میدهد کلام را، خدا خفه اش کند! میخواهد اظهار فضیلت کند. م. م. ۱۱» (شرح عربی است).

۱- در ذریعه (۵: ۲۸۰) آنرا ترجمه مطالع الانوار سید نوشته که

اشتباه است.

۲- شاید از سید جمال الدین نقره کار (کشف الظنون: ۲: ۱۳۳۰)؛ هیچ يك

از مشروح دیگر مذکور در ذریعه (۱۴: ۵) نیست.

۲- قصائد مختلف عربی با ترجمه فارسی در مدح معصومین از ابن عاتم مقدسی، عثمان بن‌الشیخ یوسف؛ شیخ‌عزالدین محمد و بری؛ حمیری و قصیدتی بفارسی با تخلص «مفاخر».

۳- شرح قصیده ابن‌النابغه (نابغه‌ذیبانی) بربی.

۴- قصیده‌ای از شیخ محمد و بری بربی با ترجمه فارسی.

۶۱- مجموعه: بخط عبدالله بن‌الشیخ محیی‌الدین بن‌الشیخ عبداللطیف بن‌الشیخ علی بن ابی‌جامع الحارثی الهمدانی العاملی در تواریخ مختلف سال ۱۰۶۹ و ۱۰۷۰؛ پنج رساله بشرح زیر:

۱- رساله‌ای که اعتقادات امامیه را - در اصول و فروع - تحت عنوان «نعتقد» ذکر میکند، چند ورقی از ابتدا افتاده.

۲- رساله‌ای تحت عنوان «فوائد من کلام امیر المؤمنین و نصاب من علوم امام‌المتقین علی بن ابیطالب»، بترتیب حروف اوائل روایات مثلاً: حرف الف ایمان المرء يعرف؛ حرف باء - بشرنفسک ...

۳- شرح المسائل الکلامیه للشیخ الطوسی، عربی است و غیر از شرحی است که در ذریعه (۱۴: ۶۴) مذکور می‌باشد - این شرح بنوشته‌ذریعه فارسی است.

۴- رساله در شرح ابیات و اشعاری که برای مطالب نحوی و لغوی شاهد آورده میشود - از جوه اعراب - نوشته‌علی‌المعلی بن محمد بن عبدالله الطیب.

۵- شرح تهذیب‌المنطق تفنازانی از هبة‌الله‌الحسینی معروف بشاهمیر، چند برگی از آخر افتاده؛ و مینماید که بخط کاتب دیگری است. در کشف‌الظنون (۵۱۷: ۱) دیده میشود. دو نسخه دیگر نیز در ذریعه (۱۳: ۱۶۴) و فهرست کتب خطی کتابخانه‌های اصفهان (۱: ۶۶) معرفی گردیده است.

۶۲- مجموعه: دو کتاب بشرح زیر و بیک خط؛ مورخ ۱۲۶۴:

۱- شرح فوائد اصولیه از پدر شارح - بدلیل جمله‌ای که در اواخر کتاب آمده: «هذا آخر الفوائد الاصولیه للوالد قدس سره و يتلوها ابحت...» قرائتی نشان میدهد که متن و شرح نوشته پدر و فرزند از متاخرین فقهاء است، از جمله اینکه در باب اولیه حجیت استصحاب باخبار و روایات تمسک و استدلال شده

که بنوشته مرحوم شیخ انصاری در فرآید این نحوه استدلال از زمان پدر شیخ بهائی یعنی از قرن دهم شیوع یافته (۱)

۲ - کتابی در عقود ، که نشناختم .

۶۳- مجموعه : دو کتاب؛ مورخ ۱۲۹۱ :

۱- شرح هدایة اثیرالدین ابهری از ملا صدرا .

۲- شرح منظومه منطق از حاجی سبزواری .

۶۴- مجموعه : ۶ رساله از تصنیفات موسی بن فضل الله الحسینی الهمدانی

از شاگردان شیخ مرتضی انصاری که کتابی دیگر از او گذشت .

همه این رساله‌ها مسوده اصل و بعضی ناتمام است :

۱ - رساله ایست در اصول که تحت عنوان «فائده» مطالب مختلف اصولی

را ذکر میکند .

۲ - حاشیه بر رساله استصحاب مرحوم شیخ انصاری .

۳ - حاشیه بر رساله تعادل و تراجیح همو .

۴ - حاشیه بر رساله برائت همو .

۵ - رساله ای در فوائد مختلف اصولی مورخ صفر ۱۲۵۷ در طهران

ظاهراً رساله نخستین جزئی از همین است .

۶ - رساله ای بفارسی در مبدأ و معاد که خود آنرا رساله ناصریه نامیده .

۶۵ - مجموعه : دو رساله بشرح زیر؛ بخط میرزا جعفر ولد مرحوم

مغفور میرزا احمد ، مورخ ۱۲۸۷

۱ - رساله ایست متضمن کلیه آیات الاحکام قرآن کریم .

۲ - رساله اجتهاد و تقلید از سید محمد طباطبائی (ظاهراً : مجاهد

صاحب مناهل) .

۶۶ - مجموعه : بخط محمد امین در مدرسه دارالشعاعه دولت آباد؛

مورخ ۱۲۴۳ :

۱- بنظر حقیر اصل : فوائد مرحوم بحر العلوم و شرح از سید محمد رضا

فرزند ایشانست ؛ که بنوشته مکارم الانار (۲: ۴۲۰) خود او فوائد پدر را که متفرق

بوده ، جمع آوری نموده است .

- ۱ - کبری فی المنطق سید شریف جرجانی .
 ۲ - حاشیه ملا عبدالله در منطق .
- ۶۷ - مجموعه : سه رساله بخط شرف‌الدین بن محمد تقی در ۱۳۱۴ و ۱۳۱۶ :
- ۱ - رساله در حالات لیلی و مجنون به ربی بروایت از ابی بکر والبی و تمامی اشعار منسوبه بمجنون . رساله خوبی است .
 ۲ - « رساله در اصلاح کلمات قرآنیة » از خادم شرع انور محمد جعفر ؛ فارسی است در قرائت و تجوید .
 ۳ - ساقی نامه ایست .
- ۶۸ - مجموعه : دو رساله ، ظاهراً بدو خط :
 ۱ - رساله مختصری در رجال .
 ۲ - تمهید القواعد شهید ثانی بخط محمد یتیم بن محمد موسی الخطیب العبد العظیمی الرازی در ۱۱۸۷ - که از « نسخه معتمده » ای استنساخ کرده . .
- ۶۹ - مجموعه : دو رساله ؛ از قرن ۱۲ مینماید :
 ۱ - قطعه‌ای از تفسیر صافی .
 ۲ - کتابی در باب امثال (ظاهراً جزئی از مجمع الامثال میداننی) .
- ۷۰ - مختصر تلخیص : تفنازانی .
 ۷۱ - مختصر النافع : محقق حلی ؛ از آخر ناقص است ولی نسخه‌ی کهن مینماید .
- ۷۲ - مختصر النافع : نسخه‌ی دیگر ؛ از قرن یازدهم .
 ۷۳ - مختلف الشیعة : علامه حلی . نسخه‌ای کهن شاید از حدود زمان تألیف بخط محمد بن عبدعلی بن عبدالله الشریف البحرانی .
- ۷۴ - مختلف الشیعة : نسخه‌ای دیگر ؛ مورخ ۱۰۱۶ - مقاله شده
 ۷۵ - مدارک الاحکام : از سید محمد عاملی ، از تجارت تا آخر - دیات .
- ۷۶ - مرشد العوام : میرزای قمی ؛ رساله عملیه بفارسی ؛ مورخ ۱۲۲۵ .

- ۷۷ - ۷۹ - مسالك الافهام :** شهید ثانی . شرح شرایع ؛ نسخه‌ای که قریب بزمان تألیف استنساخ شده ؛ با تملک محسن بن صالح بن احمد بن ناصر بن حسین بن عبدالله آل رقیه بحرانی در ۱۲۴۲ و ناصر بن علی بن محمد بن حسین الحسینی در ۱۲۳۵ .
- نسخه‌ای دیگر با تملک «عبده محمد زکی ۱۱۳۹» و «محمود الطباطبائی» ۱۲۵۶ و مقابله شده .
- نسخه‌ای دیگر از قرن ۱۱ یا ۱۲ .
- ۸۰ - معالم الاصول :** شیخ حسن بن زین الدین ؛ بخط محمد بن - محمد صادق خونساری در ۱۲۶۱ .
- ۸۱ - معانی الاخبار :** صدوق ؛ مورخ ۱۰۹۲ .
- ۸۲ - مفاتیح الشرایع :** فیض ؛ از قرن ۱۲ .
- ۸۳ - مفتاح الفلاح :** شیخ بهائی ؛ زیاد از زمان تألیف دور نیست در ۱۱۳۲ وقف مؤبد شده .
- ۸۴ - مفتاح الکرامه :** سید جواد عاملی ؛ چند ورق از ابتداء سقط شده .
- ۸۵ - مقنعه :** نسخ ملا محمد صادق بن ملا رضا قلی نیشابوری در ۱۰۷۲ در آخر کتاب مؤمنی که کتاب نزد او مقابله شده (محمد قاسم بن میر علی المیمندی (؟) من توابع بسطام) شهادت خود را بر صحت کتاب اعلام نموده ؛ مقابله در مسجد جامع مشهد رضوی (ع) در ۱۰۷۶ انجام پذیرفته است .
- ضمناً در آخر کتاب نوشته شده «کتاب مقنعه محمد بن ابی نصر بر نظری» ؛ ولی ظاهراً از مفید است (۱) والله العالم .
- ۸۶ - مناہج الفقه :** میرزای قمی ؛ محمد محسن بن محمد باقر الحسینی در قم برای خود استنساخ کرده ، در ۱۲۵۱ وقف شده نسخه خوبی است .
- ۸۷ - منتخب زاد المعاد :** از قرن ۱۲ ؛ با جلد سوخته و تزییناتی در کاغذ .
- ۸۸ - میادین الفحول :** عبدالله بن ابی تراب الحسین الطباطبائی ؛ در شرح قوانین الاصول قمی . نسخه مبیضه اصل است و مؤلف در اواخر بعضی از

حواشی سطور و گاهی چند صفحه بیاض گذارده؛ و بطوریکه خود تصریح کرده این کتاب مجموعه حواشی او بر قوانین است که غیرمدون بوده. مصنف ظاهراً از معاصرین صاحب جواهر است؛ بطوریکه در مقدمه نوشته کتب فقهی و اصولی دیگری هم دارد؛ و در جایی از کتاب، از حواشی خود بر شرح واقیة سید - مهدی نجفی (بحرالعلوم) یاد نموده است.

۸۹ - ناسخ التواریخ : جلد حضرت حسین (ع) ، محمد تقی سپهر .

۹۰ - نجات العباد : صاحب جواهر ، رساله عملیه ، مورخ ۱۲۷۸ ،

۹۱ - نجم الهدایة : ملا محمد جعفر استرآبادی ، رساله عملیه فارسی

که بخواهش فتحعلی شاه در ۱۲۳۷ نوشته ، بخط علی الانجدانی در ۱۲۵۲ .

۹۲ - وسائل الشیعة الی احکام الشریعة : سید محسن اعرجی

کاظمی ، دو جزء نخستین کتابست مشتمل بر مسائل نجاسات و مطهرات - (جلد دوم تا آخر طهارت از اخبار).

کتاب در ۲۷ شعبان ۱۲۲۱ نگارش یافته ، و کاتب (محمد رضا الخالصی

بطوریکه خود در آخر جزء دوم تصریح نموده بفاصله یک هفته از تألیف ، کتاب را استنساخ کرده است .

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی